

Ta 1994 te banti la stsob sbaik te ajwaliletik, tey ta naciones unidas laj yalik yu'un te baluneb yu'un te agosto ha' laj sk'inul te slumal te me'bal o'bol ta spisil ba'lumilal, bayel binti nopot ka'lal laj yalik te yu'un te sk'in slumal te me'bal o'bol ya kuk spasot, waxan te bin laj yal te naciones unidas, ha' skoltayel sok skanantayel jich nix yak'el ta ilel sok snael te stalel sk'ayinel te me'bal o'bol ta spamal ba'lumilal hich ini te halot te ya xk'intayot ta baluneb yu'un agosto ta skaj te hich ya xlaj te yutsinel te stanelik, sok nix te ma'yuk te stak'inik, hich jtebuk ya x-atejik lek ta sk'inalik, manchuk yakuk x-utsinotik yu'un te mach'a ay stak'inike, ta skaj te namey hachikix ta utsunel, kax ma'lekuk ta ilel te binit ya xpasbotike hich yu'un te ONU laj yal sk'op te ya skoltay te me'bal o'bol ta spamal ba'lumilal, hich yu'un pasot te ley te banti ya yal te bayel sk'olal te me'bal o'boletik ta ba'lumilal.

Bayel sk'olal te binti k'ot ta pasel tey ta yan k'ak'al, te ma'yuk k'oem ta pasel wich-a te binti k'ote ta jun yo'lil wa'bil k'alal laj yalik te yax och ta ley te slumal te me'bal o'boletik ta spamal balumilal, ta skaj te bayel sk'olal yu'un te me'bal o'bol. Tey me ine tej atejpatanetik ta estadoetik hach ya'telinik, te hich ya xnaot sok ya x-mo yip skuxlejalik te me'bal o'boletik yu'un jun pajal ya skoltay sbaik'a manchuk xk'ot ta pasel te binti k'ot namey ta stojol te sme statik te me' bal o'boletik jelunokix te binti koemik ta pasel ha'chuk yach'il cuxlejalil ak'a slak' sbik sok nix ak'a spas te skuxlejalike yakuk stu'unik te declaraci3n pasbil3, kaltik te jha shachi'bal kuxul b3 ich te ya xmo yip ta slekil ta spisil ba'lumilal.

Wich yo'tik k'ak'al ini ya'bilal 2008, te ya'bilal yu'un te yantik k'petik ta spamal ba'lumilal, yo'tik sk'ak'alel te k'opetik ta spamal ba'lumilal te sk'olal ini k'ak'al ha' te yakuk jtatik ta nael soc snopel te bayel sk'olal te k'opetik te l3 ay ta ba'lumilal wich yo'tik ini ya sk'an ya kichtik ta muk te spislo k'opetik ay ta ba'lumilal, ich yu'n te ma'ba ya jkanantaytik ni k'opetik k'un'kun ya xlaj bael wichnix ya xilotik sok ma'yuk binti ya jtoytik ta skaj te ma' la kjabatik skanantayel jha yu'un lebt sk'ak'alel yu'un ya sk'intayot ini k'opetik. Ya kalbe ta spisil tej atejpatanetike sok nix te me'bal o'boletik3 sok nix te yantik xane ak'a yovhelinik te binti nok'ol kalben yo'tik ini k'ak'al jun pajaluk jkanantaytik sk'ulejal jlumaltik, jkanantaytik, jkoltaytik sok kaltil ta skaj te sk'ulejal jlumaltik yu'un te yantik xan ha'bil ya xtal ya to yilik'a.

*Banki-moon, Secretario General de Naciones Unidas
Yalel yu'un te sk'akalel te k'opetik yu'un te me'bal o'bol ta spamal ba'lumilal, 2008*